

Etnografski muzej, Beograd – detalj stalnog postava: grnčarska radionica, Pirot, jugoistočna Srbija; iz fototeke Etnografskog muzeja

porekla i sastava stanovništva, dijalekoloških osobina, privrednih karakteristika, načina stanovanja, odevanja, nekih izrazitih oblika društvene organizacije, guhovne nadgradnje, narodni život i kultura u Srbiji prikazani su u okviru sledećih kulturnih zona: 1. dinarsko područje jugozapadne Srbije, 2. Kosovo i Pomoravlje južne Morave, 3. Šopluk i severoistočna Srbija, 4. prelazna oblast severne Srbije i Vojvodina.

Na početku svake kulturno-geografske zone kartom i legendom prikazane su i objašnjene njene osnovne etnografsko-kulturne karakteristike, upotpunjene fotosima tipičnog podneblja. Zatim se predmetima, fotografijama i sažetim legendama i natpisima (datim uporedo na srpskohrvatskom i engleskom jeziku) prate posebnosti svakog kulturno-geografskog područja kroz privredne grane, naselja, kuće s okućnicom, odevanje, ćilimarstvo, društvena i duhovna obeležja. Sve ovo upotpunjuju zvuci izvorne narodne muzike, vokalne i instrumentalne, snimljene u dva različita bloka.

Na postavci je izloženo 2.226 originalnih predmeta, konzervatorski u potpunosti obrađenih, 73 figure maskiranih povorki obrednih ophoda i kompleta narodnih nošnji srpskog i drugih naroda i narodnosti koji žive na tlu SR Srbije, 13 maketa tipičnih kuća s okućnicama, crkve brvnare, vodenice, valjavice, vetrenjače, salaši i 189 fotografija snimljenih karakterističnih pojava iz narodnog života.

U izložbenom prostoru veličine 1.900 kvadratnih metara najviše su zastupljene zidne vitrine, zatim vitrine u prostoru i manji broj pultnih vitrina za prikaz godišnjih običaja te »sendvič« vitrina za ćilime većih dimenzija. U sledu zidnih vitrina, a u okviru gotovo svakog kulturno-geografskog područja dato je osam preseka enterijera »kuće« i sobe, koji kao i nekoliko kompletnih zanatskih radionica privlače posebnu pažnju posetilaca. Gotovo su svi eksponati zaštićeni sa staklom, a samo poneki izložci (kola, saonice, drveni plug s kolečkama, metalni plug, nadgrobni spomenici) postavljeni su slobodno u prostoru na niskim postamentima u boji podne obloge.

U cirkulaciji izložbom predviđena su mesta za odmor posetilaca kao i mesto za video rekorder sa širim slobodnim okruženjem, pogodnim za zadržavanje grupe posetilaca i posmatranje programa sadržajno usklađenim sa tematikom izložbe. Dok je postavka video rekordera u toku, u dvorani sa kinoprojektorom, smeštenoj u prizemlju uz stalnu postavku, od samog otvaranja izložbe prikazuju se povremeno etnografski filmovi koji svojim sadržajima upotpunjuju i proširuju pojedine teme stalne postavke.

Istovremeno sa otvaranjem stalne izložbe objavljen je prospekt, najpre na srpskohrvatskom a zatim i na engleskom jeziku. U toku su radovi na izradi studijskog kataloga koji će uz tekst od deset autorskih tabaka sadržati crno-

bele i kolor ilustracije. Autori prospekta i studijskog kataloga su autori koncepcije i postavke stalne izložbe.

Na kraju treba istaći da Narodna kultura na tlu SR Srbije, sadržajno i kompleksno studijski pripremljena i postavljena, predstavlja u nas do sada najkompletniji stalni postav tradicionalne kulture određenog prostora, praćen savremenim prostornim i likovnim rešenjima kao i tehničkim sredstvima ventilacije i drugih oblika zaštite muzejskog prostora i ekspanata.

Primljeno: 10. 4. 1990.

SUMMARY

Traditional Culture in Serbia – permanent display of the Ethnographic Museum

Jasna Bjeladinović-Jergić

A new permanent display of Traditional Culture in Serbia opened in the premises of the Ethnographic Museum in Belgrade. Extensive preparation, restoration, adaptation and furnishing of the four-story building preceded the opening. Depots were adjusted though collections of larger objects could not be accommodated. The paper describes the previous six displays. The new one was preceded by extensive research and work on location as well as by purchasing of new objects. The building has a space of 5.440 square metres, the permanent display taking up 1.900 square metres holding exhibits of the material, social and spiritual culture in villages and urban areas of Serbia in the 19th and 20th centuries. Ethnographic exhibits, models of houses, photographs and legends illustrate the cultural and geographic zones through the chronological and thematic concept of the display. Videorecorders are also to be installed and ethnographic films are shown in a separate room. A specialist catalogue of the museum is also being prepared.

MEMORIJALNI CENTAR »JOSIP BROZ TITO« – MUZEJSKO-MEMORIJALNI SADRŽAJI

Gorica Erceg-Sarajčić

Memorijalni centar »Josip Broz Tito«
Beograd

emorijalni centar »Josip Broz Tito« je osnovan 16. novembra 1982. godine. Muzejske i spomen-jedinice Centra otvarale su se postupno posle tog datuma iako su pripreme za otvaranje otpočele ranije. Pa ipak, posao na stalnim muzejskim

postavkama ili adaptacijama memorijalnih prostora nije okončan. Paralelno sa upoznavanjem muzejskog fonda, u toku su manje ili veće izmene unutar samog sadržaja koji se izlaže. Deo izloženog muzejskog fonda raspoređen je u muzejskim i spomen-jedinicama, i to u Muzejima »4. juli«, »25. maj«, Spomen-zbirci i Starom muzeju, kao i u memorijalnim prostorima – Rezidenciji, Lovačkoj kući, Bilijarnici i Kući cveća.

U ovom tekstu ćemo se ograničiti samo na muzejske i spomen-jedinice koje se nalaze u Beogradu, iako treba imati u vidu da su Rodna kuća druga Tita u Kumrovcu i rezidencija na ostrvu Vangi na Brionima u sastavu Memorijalnog centa. O Rodnoj kući u Kumrovcu već je dosta tekstova i informacija

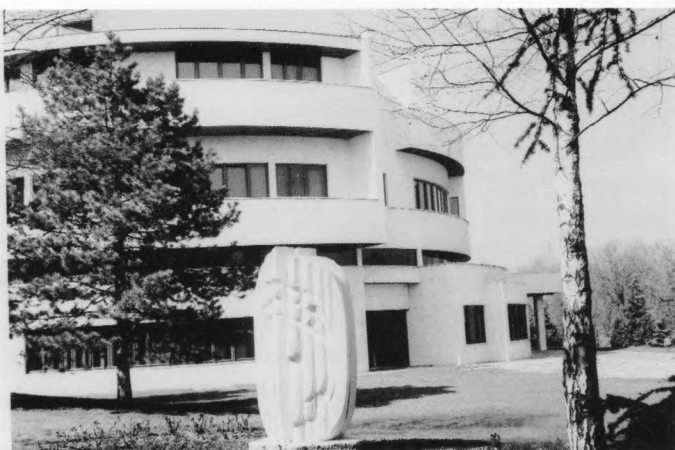
objavljeno, a i postavka je odavno otvorena, dok su memorijalni prostori na Vangi još uvek dostupni samo malom broju posetilaca zbog niza tehničkih ograničenja. No za oba ova prostora se može reći da su u principu proširen sadržaj onoga o čemu govore spomen ili memorijalni objekti u Beogradu. Istorijско-spomenička celina Memorijalnog centra »Josip Broz Tito« u Beogradu nalazi se na prostoru ili, bolje reći, u delu grada za koji je duboko i dugi niz godina vezan život i državnička aktivnost Josipa Broza Tita. U tom delu, poznatom kao Dedinje, između ulica Užičke i Botičeve, nalazi se kuća u kojoj je ceo posleratni period živeo predsednik SFRJ. U njoj blizini je nekadašnja kuća porodice Ribnikar, u kojoj je 1941. godine održana sednica Politburoa CK KPJ o dizanju ustanka i u kojoj je kratko vreme kao ilegalac boravio Josip Broz, pred odlazak u partizane. Ostali objekti u sadašnjem sastavu Centra bili su prateći ili pomoćni uz Rezidenciju, ili naknadno namenski građeni, uglavnom za smeštaj i prezentaciju velikog broja poklona koje je dobijao drug Tito.

Kao što je već rečeno, osnovna karakteristika kulturno-istorijskih sadržaja koji se čuvaju u Memorijalnom centru jeste memorijalno-muzejska. U tako pojednostavljeno postavljenoj podeli memorijalne celine predstavljaju objekti u kojima je živio i radio Josip Broz Tito, a to su Rezidencija, Bilijarnica, Lovačka kuća i Kuća cveća u kojoj je predsednikov grob. U ovu se kategoriju ubraja i park u kojem su stazama povezani pomenuti objekti, a koji kao posebna celina ima umetničkih vrednosti – skulpturu u slobodnom prostoru i visoko ocenjene botaničke vrednosti.

Rezidencija se ističe kao najizrazitija spomenička celina po svom sadržaju. Samo prizemlje je otvoreno za posetu. Tu se nalaze prostorije u kojima se u najvećoj meri odvijala službena aktivnost Josipa Broza Tita. Ceo prostor prizemlja je uglavnom bio namenjen prijemu, zvaničnim posetama, razgovorima i sastancima ili se koristio kao radni prostor, a manje ili vrlo retko za odmor i privatne časove. Kao takav je najznačajniji radni kabinet, sa nameštajem i mnoštvom detalja mnogim Jugoslovenima poznatima sa brojnih fotografija. Prepoznatljiv deo kabineta je deo sa radnim stolom iza kojeg se nalazi veliko platno, kompozicija Boj kod Stubice 1575, koju je baš za ovaj prostor radio Krsto Hegedušić, 1949. godine. Prizemlje još čine, pored ulaza i hola u sredini kuće koji drvenim stepeništem povezuje prostor prizemlja sa spratom, tri salona, trpezarija i vrlo bogata biblioteka.

Zgrada sadašnje Rezidencije je adaptirana kuća izgrađena 1934. godine¹, koju su posle prvobitnih vlasnika, porodice inž. Acovića, za vreme drugog svetskog rata naselili pripadnici okupacionih nemačkih snaga i tu bili do 20. oktobra 1944, kada je oslobođen Beograd. Tokom godina zgrada je više puta građevinski i funkcionalno adaptirana. Od tih adaptacija najznačajnija je bila

Memorijalni centar »Josip Broz Tito«, Beograd, Spomen zbirka – izgled zgrade; snimio Miloš Rašeta

1948. godine, kada je dograđen radni kabinet kakav je ostao do danas, i adaptacija 1971. godine, koja je pored nekih proširenja imala pre svega svrhu da ojača statiku i konstrukciju zgrade.

Bilijarnica, mali baštenski pomoćni objekat, sedamdesetih godina je adaptirana u prostor za odmor, u kojem je najviše mesta zauzeo bilijarski sto, po kojem je kućici dat naziv. U ovom prizemnom objektu druge dve manje celine čine metalska radionica i fotolaboratorija koje su naknadno rekonstruisane od opreme koja je bila u Rezidenciji pre poslednje adaptacije.

Lovačka kuća je tradicionalna seoska brvnara², koju je 1952. godine kao dar za rođendan drugu Titu poklonila Republika Slovenija. U njoj su bili postavljeni neki od lovačkih trofeja, a adaptacijom koju je radio arh. Igor Lunaček kompletirana je muzejska postavka lovačkih trofeja, priznanja i ličnog lovačkog oružja Josipa Broza Tita.

Bilijarnica i Lovačka kuća su kombinacije muzejskih i memorijalnih celina. Od 1975. ulogu zimske bašte, sa malom fontanom u Centru i bočno raspoređenim prostorijama za odmor i rad i velikom terasom sa izuzetno lepim pogledom na Beograd, imala je sve do 1980. sadašnja Kuća cveća. Po želji druga Tita, on je tu sahranjen.

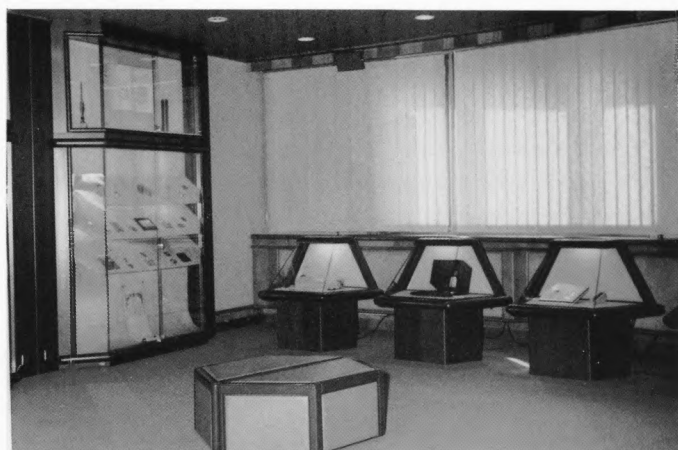
Kuća cveća jeste memorijalni prostor u koji se može doći posebno izgrađenim stazama, namenjenim onim posetiocima koji dolaze samo radi iskazivanja počasti.

Delegacije o čijem dolasku u Kuću cveća brine isključivo Služba protokola Centra, pored polaganja cveća na grob, prema sopstvenoj želji se upisuju u Spomen-knjigu koja se nalazi u prostoriji sa desne strane od ulaza. No Kuća cveća je u krugu parka u kojem su i ostali objekti, pa se može posetiti i u okviru programa obilaska muzejskih i spomen-jedinica Centra.

Muzeološka delatnost Memorijalnog centra pored prezentacije memorijalnih prostora ima stalne i povremene izložbene postavke.

Kombinaciju memorijalne kuće i muzejske postavke ima Muzej »4. juli«, koji je osnovan 1950. godine. Do formiranja Memorijalnog centra on je bio u sastavu Muzeja grada Beograda. Memorijalni prostor je soba u kojoj se odigrao važan događaj za sudbinu Jugoslavije, i njen otpor prema fašističkoj okupaciji i u čemu je imala vodeću ulogu KPJ, tj. gde je 4. jula 1941. održana poznata sednica Politburoa CK KPJ. Na spratu je rekonstruisana soba u kojoj je neposredno pre održavanja sednice, u periodu od aprila do jula, ilegalno boravio Josip Broz pod imenom ing. Slavko Babić. Ostale prostorije na spratu prezentiraju skroman ali informativan muzejski materijal koji tumači političke prilike u vreme održavanja sednice, značaj odluka koje su tu donete i ulogu Josipa Broza u njima sve do njegovog odlaska na oslobođenu teritoriju. Dok

Memorijalni centar »Josip Broz Tito«, Beograd, Spomen zbirka-detajl stalnog postava sa zbirkom plaketa i povelja; snimio: Miloš Rašeta

je ranija muzejska priča o 4. julu bila data fotografijama i opširnim legendama, sadašnja pomoću ličnih predmeta Josipa Broza, dokumenata, odela, kofera, zatim šeme njegovog ilegalnog kretanja kroz okupirani Beograd, tekstova proglasa i odluka, te posebnih izdanja Borbe, dakle predmetima veće muzealne vrednosti, logičnije se nadovezuje na autentičan prostor dnevne sobe, kao istorijski valorizovan prostor.

Kuća u kojoj je smešten Muzej »4. juli« izgrađena je kao kuća za odmor tadašnjeg direktora Politike i njegovu porodicu. Zahvaljujući Ribnikarovoj opredeljenosti za ciljeve partije i otpor nemačkoj okupaciji, a takođe i položaju kuće u neposrednoj blizini okupacione komande, što je isključivalo logiku sumnjivog prostora, ova je kuća bila odabrana za ilegalne partijske sastanke. Posle rata porodica Ribnikar je kuću predala gradu radi adaptacije u muzej. Pravi preteča muzejske delatnosti Memorijalnog centra »Josip Broz Tito« je Muzej »25. maj«, široj javnosti poznat naročito kao muzej štafeta, a otvoren je 25. maja 1962. godine. Izgrađen je prema projektu arh. Mike Jankovića, a predat na korišćenje kao dar grada Beograda najistaknutijem sugradaninu, drugu Titu, za njegov sedamdeseti rođendan.

Muzej »25. maj« je građen namenski pa je tako, na ukupnoj površini radnog i izložbenog prostora od 2433 kvadratna metra u prizemlju i na spratu, odmah imao sve prostorije potrebne za funkcionisanje muzeja. Pored dve veće i jedne manje izložbene sale i hola na spratu, gde su još i tri kancelarije (a sada i prolaz u unutrašnjost parka), u prizemlju su pored radnih prostorija i konzervatorske laboratorije propisno urađeni depo i kino sala sa 140 sedišta. Ulazni hol je prostran i ujedno predstavlja ulazni prostor u Memorijalni centar.

Dvadeset godina je trajala prvobitna stalna postavka muzeja »25. maj«, a predstavljala je pored vrlo poznate i već pomenute izložbe štafetnih palica izbor iz fonda poklona Josipu Brozu Titu, darivanih do 1962. godine. Deo neizloženog fonda nalazio se u depoiima muzeja, a sve skupa je bilo dokumentacijski obrađeno relativno sadržajnim kartonima, sa tačnim podacima i dobrim fotografijama. U stalnoj postavci su zapaženo mesto imali još izbor iz Likovne zbirke – savremene jugoslovenske umetnosti, etnografske, primenjene, tehničke, dečije... Poslednjih godina samostalnog delovanja Muzeja »25. maj«, pre uključenja u Memorijalni centar, intenzivnije se razvijala izložbena delatnost. Pominjemo to zbog toga jer je za današnji muzeološki rad Centra od velikog značaja bila već razvijena delatnost Muzeja »25. maj«, primenjena manjem obimu fondova i prostora i to u domenu dokumentacije, konzervacije, izložbene i izdavačke delatnosti.

No nastajanjem Memorijalnog centra i postavljanjem novih stalnih postavki, pre svega u Spomen-zbirci, a zatim i u Starom muzeju sa etnografskom

postavkom, Muzej »25. maj« je prestao da bude prostor samo za stalnu postavku, već je dobio prevashodno ulogu izložbenog prostora i glavnog ulaznog punkta.

Sada su u fazi razrade ideje o novoj stalnoj postavci u Muzeju »25. maj«, s tim da se računa da Muzej sadrži i stalni izložbeni prostor za izlaganje neizloženog dela fonda poklona, za tematske i gostujuće izložbe.

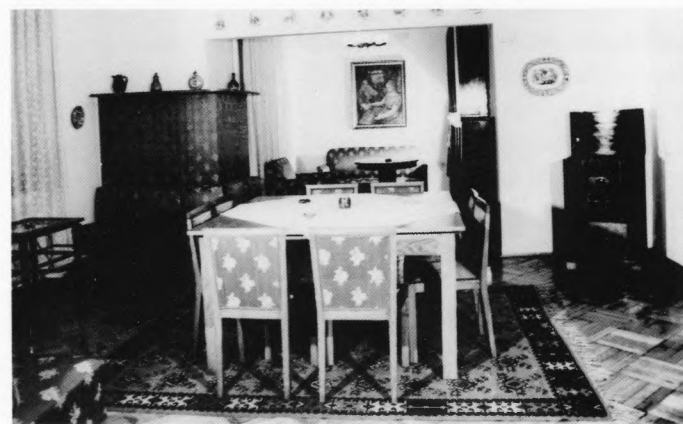
Najobimnija i najraznovrsnija muzejska postavka u Memorijalnom centru se nalazi u Spomen-zbirci. Spomen-zbirka je dvospratna zgrada kružnog oblika, sa kružnim centralnim prostorima i zrakasto raspoređenim trapezoidnim prostorijama u spoljašnjem krugu i prizemlju i na oba sprata. Sagrađena je 1979. godine prema projektu arh. Mirka Kipčića, kao aneks Muzeja »25. maj«. Ceo prostor prvobitno nije bio namenjen samo izložbenoj delatnosti, ali je naknadno, sem kancelarijskog i suterenskog, gde su depoi, adaptiran i opremljen kao muzejski.

U Spomen-zbirci, koja je otvorena 1984. godine, izložene su sve tri kategorije muzejskog fonda koji se čuva u Centru, a to su priznanja, lični predmeti i pokloni Josipa Broza Tita. Istorijsko-dokumentarnu vrednost pre svega predstavljaju predmeti iz grupe priznanja – odlikovanja, plakete, medalje i povelje, zatim lični predmeti, fotografije, albumi, i na izvestan način numizmatika jesu izbor iz zbirke poklona, dok istorijsko-umetničku vrednost predstavljaju izbori iz zbirke predmeta primenjene umetnosti, likovne i arheologije. Materijal je izložen po zbirka kao zasebnim celinama, a unutar tih celina je grupisan tematski, stilski i hronološki. Samo je deo postavke u prizemlju rađen tematski, pod nazivom Tito i svet, gde je uključen raznovrstan materijal.

Nije prilika da poblize ulazimo u značaj i karakteristike pojedinih celina u postavci Spomen-zbirke, ali ćemo ipak navesti neke okvirne odrednice. Oko 1300 eksonata (bliža odrednica se ne može dati jer su stalno u toku male izmene na postavci), izloženo je na 1275 kvadratnih metara izložbenog prostora. Predmeti su poreklom iz osamdesetak zemalja sveta. Vremenski okvir u kojem su predmeti datirani je veći od četiri milenijuma. Najstariji predmeti u Arheološkoj zbirci su staroegipatske vaze iz 2750. godine pre naše ere. Ipak, sem nekolicine arheoloških predmeta i manjeg broja srednjovekovnih ili predmeta iz 16, 17. i 18. veka (numizmatika i primenjena), većina je nastala u 19. i 20. veku.

Stari muzej je muzejska postavka etnografske zbirke i starog oružja. Naziv je preostao iz vremena kada se gradio Muzej »25. maj« kao novi muzej, pa se zadržao i zvanično. To je dugačka uska prizemna građevina³, namenjena za smeštaj velikog broja poklona, ali je bez obzira na velik broj vitrina koje su bile u prostoru tokom proteklih godina ipak ostao samo depo. Sa adaptacijom u muzejski prostor, ugrađene su zidne vitrine i mestimično postamenti za

Memorijalni centar »Josip Broz Tito«, Beograd, Stari muzej – etnografska zbirka – detalj postava s nošnjama iz Jugoslavije; snimio: Miloš Rašeta

Memorijalni centar »Josip Broz Tito«, Beograd, Muzej »4. jul 1941« – dvorana u kojoj je održana sjednica Politburoa CK KPJ 4. 7. 1941.; snimio: Miloš Rašeta

krupnije predmete, a duž sredine postavljene pokretne niske vitrine. U postavci koja je završena i otvorena 1987. godine zastupljeni su predmeti jugoslovenskog porekla, ali i jedan broj najvrednijih i najinteresantnijih predmeta iz Afrike, Azije, Latinske Amerike i, naravno, Evrope. U postavci zasebnu celinu čini staro oružje, koje je na reprezentativan način već i ranije bilo izlagano i publikovano.

Većinu predmeta postavke u Starom muzeju čine raznovrsni etnografski predmeti iz podgrupa: ćilima, delova nameštaja, nošnji, kompleta i pojedinačnih delova, peškira, predmeta od filigrana, predmeta od drveta, posebno pribori za pušenje, muzičkih instrumenata i lutaka u različitim nacionalnim kostimima. Glavnu bit postavke nose specifične poruke darodavaca izvezene ili utkane u tekstilne predmete, urezane ili ispisane na drvenim ili metalnim predmetima. Poruke predstavljaju izvoran vid izražavanja, koji se logično nastavlja na karakteristike narodnog stvaralaštva. Izloženo je 379 predmeta na maksimalno iskorišćenom izložbenom prostoru od 850 kvadratnih metara, duž pet sala i četiri međuprostora.

Stalne muzejske postavke Memorijalnog centra odražavaju do sada postignutu koncepciju. Namerno kažemo do sada, jer bi ona mogla i trebala još mnogo bolje da bude osmišljena, što do sada vremenski nije bilo moguće postići. Kao prvo, Centar postoji relativno kratko tj. od 1982. godine. Muzejski rad je otpočeo preuzimanjem muzejskog fonda, koji je do 1982. godine bio inventarski popisan, ali neraspoređen i neselektiran. Paralelno sa preuzimanjem fondova, otpočelo je na bazi kriterija koje je do tada imao Muzej »25. maj« formiranje zbirke, a uz to izbor materijala za stalne postavke koje sem manjih izmena i sada stoje. Paralelno je tekla elementarna muzeološka obrada predmeta, pre svega onih za stalne postavke, a istraživački rad je usledio tek posle otvaranja postavki. Ukratko, urađeno je vrlo mnogo i to poslova koji su bili najvažniji i koji su bili dug prema javnosti i osnivaču Centra. Od kako je otpočeo i istraživački rad na zbirka i pojedinim grupama predmeta intenzivirala se izložbena aktivnost, a i delimične sadržinske izmene u stalnim postavkama. Sada se već kristališu kriteriji koji bi mogli biti odlučujući za dopune ili promene koncepcije izlaganja, o čemu će u narednom periodu svakako stručni tim imati velikog posla.

Memorijalni centar »Josip Broz Tito« je od otvaranja prvih objekata, 1983. godine posetilo oko 10 miliona posetilaca (izuzmimo Kuću cveća). Tu posetu prihvata posebno formirana Služba za organizaciju poseta i protokol. Kroz muzejske i memorijalne prostore vode kustosi pedagozi i do sada je njihov posao bio sveden samo na to, uz jedinu dopunu koju u informisanju posete pruža film o Memorijalnom centru, kao i jedno vreme dostupni leci o pojedinim objektima. Pedagoški rad, a posebno kadrovski potencijal Centra, nije još dovoljno iskorišćen, za šta se tek otvaraju mogućnosti s obzirom na postepeno akumuliranje novih saznanja o sadržajima Memorijalnog centra. Izložbenu aktivnost smo pomenuli, a trebalo bi je zbog učestalosti i raznovrsnosti i istaći. Pored najreprezentativnijih izložbi – gde su predstavljeni fondovi najboljim eksponatima kao što je bila izložba S poštovanjem Titu u Zagrebu 1986. ili slična u Skoplju 1987. godine, te prvi izlasci u inostranstvo, sa izložbom Tito-Partija, 1987/88. u Moskvi i Minsku – bilo je mnogo manjih sa izborima predmeta iz pojedinih zbirki (114 u desecima gradova širom Jugoslavije). O toj aktivnosti svedoče popratna izdanja, najčešće skromnog obima.

Takođe ćemo samo pomenuti temeljne službe u funkciji zaštite – dokumentaciju i konzervaciju. One su organizaciono, pa i kadrovski formirane još u Muzeju »25. maj«, s tim što se po obimu posao više nego udesetostručio. U prethodnom periodu su najpre morali da se stvore

preduslovi za nastavak ovih delatnosti, a to se odnosilo na nabavku opreme za rad te za smeštaj i obradu fondova.

Na muzeološkim poslovima Memorijalnog centra većina je stručnih radnika počela svoju profesionalnu praksu pa prvi rezultati postizani za Centar su i prvi lični uspesi ove relativno mlade ekipe.

Memorijalni centar »Josip Broz Tito« nije samo ono što je vidljivo u muzejskoj oblasti, to je i Arhiv Josipa Broza Tita i izdavačka delatnost. No za ovu priliku i za temu o stalnim muzejskim postavkama normalno je da smo se ograničili na jedan opšti, informativni pregled iz muzeološkog domena, tim pre što se o Centru o toj temi do sada malo pisalo.

Primljeno: 21. 12. 1989.

¹ Projekat kuće radio je arh. Vladislav Vladislavljević

² Bronara izvedena po nactru majstora Alojza Kamnikara

³ Prohibitne nacrte za ovu zgradu je dao arh. Mirko Nenadović, a 1964/5. projekat je doradio arh. Branko Bon.

LITERATURA

Bratislav Stojanović: Memorijalni centar »Josip Broz Tito«, Prostorni okviri i perspektive mogućnosti, Godišnjak grada Beograda, knj. XXX, 1983.

Grupa autora: Memorijalni centar »Josip Broz Tito«, Memorijalni centar »Josip Broz Tito« i Jugoslovenska revija, Beograd, 1984.

Katalog izložbe S poštovanjem Titu, Muzejski prostor, Zagreb i Memorijalni centar »Josip Broz Tito« Beograd, Zagreb, 1986.

Likovna enciklopedija Jugoslavije, Memorijalni centar »Josip Broz Tito« 2. knjiga (K – Ren), str. 312, Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 1987.

SUMMARY

The »Josip Broz Tito« Memorial Centre Museum and memorial features

Gorica Erceg-Sarajčić

The »Josip Broz Tito« Memorial Centre in Belgrade was established in 1982 and comprises the »4th July« Museum, the »25th May« Museum, the Memorial Collection and the Old Museum, as well as the memorial areas the Residence, the Hunting Lodge, the Billiard Hall and the Flower House, where President Tito is buried. All houses, linked with a park, are situated at Dedinje, the area where President Tito lived and worked during the entire post World War II period.

The »4th July« Museum was established in 1950 and contains personal belongings of Josip Broz, documenting his underground work in Belgrade under German occupation and the well-known conference of the Politbureau of the Central Committee of the Yugoslav League of Communists.

The first to begin museum activities was the »25th May« Museum in 1962 in a building constructed for the purpose of housing the collection of relay staffs. With the Memorial Collection this building became the main exhibition area and the main point of entry.

The most extensive and varied museum display is accommodated in the Memorial Collection, a two-storey round building erected in 1979 and later adapted for the museum. The Memorial Collection opened in 1984 with personal belongings of Josip Broz Tito, his decorations, ordens, medals, plaques and presents. The material is exhibited by the various collections and the objects grouped by theme, style and chronology. An area of 1.275 square metres houses 1.300 exhibits from about eighty countries, such as archaeological and medieval objects, but mostly 19th and 20th century artifacts.

The Old Museum displays the ethnographic material and old arms. In a 850 square metre large building, 378 objects are exhibited.

The concept of the Memorial Centre ought to be made more relevant. Since 1983 the Centre has been visited by 10 million visitors.